pagini bucovinene

ANUL VI, nr. 11 (71)

NOIEMBRIE

EDITATE ÎN COLABORARE CU COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA

SUB SEMNUL CONFERINȚEI NAȚIONALE A PARTIDULUI

CULTURĂ, EDUCAȚIE

Timpul pe care-l parcurgem își hotărăște cadența prin oameni. Ei își cuceresc viitorul transformînd realitatea după legile progresului, acționind, în procesul complex de conștientă creație istorică, în calitate de autori ai înnoirilor și de ființe ce se autofundamentează permanent. Deschiderea către cultură și educație constituie, în aceste circumstanțe, o condiție a împlinirii personalității umane, dar și un factor de accelerare a ritmului propășirii generale a societății.

Asumarea la nivel global a unui asemenea adevăr, înscrierea lui ca principiu diriguitor în practica vieții noastre politico-sociale, în programele dezvoltării multilaterale a țării presupun răspunderi majore din partea celor ce activează pe frontul culturii și educației, devenit, în actualitate, orizont de intensă concentrație și incandescență, Dincolo de aceste responsabilități ce exprimă increderea în valoarea unor investiții specifice de eforturi și competență, cu recunoscută eficiență socială, se afirmă imperativul valorificării personale a virtuților cadrului formativ existent, al ascensiunii prin strădanii proprii către niveluri superioare de cunoaștere, de spiritualitate. Fiindcă, și pe plan individual, cultura „nu se moștenește, se cucerește". Participare, implicare, creativitate, democrație sînt cîțiva din termenii care desemnează, în spațiul de referință, deziderate și temeiuri ale accesului neîngrădit, de fapt stimulat, încurajat — al tuturor vîrstelor și profesiilor — la sursele d îmbogățire și înălțare a conștiinței. Sînt, în același timp, noțiuni pentru realități care, asociate posibilităților materiale corespunzătoare, atestă investirea culturii cu funcția de factor intern al progresului social, solicitînd, totodată, un comportament adecvat imaginii omului în permanent proces de asimilare spirituală. Permeabilitatea în raport cu astfel de influențe exercitate generos, în forme variate, receptivitatea la „chemările" adresate cu puterea de convingere a valorilor autentice sînt atribute primare ce se cer cultivate și, desigur, ilustrate prin atitudini și fapte concrete. Pe o altă treaptă, dorința și efortul de autodepășire, „antrenamentul" constant pentru o mișcare dezinvoltă în cîmpul ideilor celor mai înaintate, căutarea și însușirea criteriilor de apreciere valorică dimensionează trăsături importante ale profilului uman pe care-l promovează societatea noastră socialistă, pe planul cel mai înalt aflîndu-se participarea nemijlocită la opera de creație spirituală. Toate acestea, în contradicție cu manifestările de suficiență și mărginire, de automulțumire cu starea de mediocritate intelectuală și inerție a gîndului.

Referindu-ne, aici, la cultură, mai ales în semnificațiile ei individuale, de stăpînire a unor cunoștințe variate în diverse domenii, de comportament valoric orientativ în totalitatea sferelor vieții omenești, se cuvine să-i evidențiem — în consens cu reliefările din recentul forum ce a dezbătut problemele edificării conștiinței socialiste, Congresul al III-lea al Educației Politice și Culturii Socialiste — complexitatea alcătuirii, multilateralitatea componentelor. „Modelul" cultural promovat în epoca noastră de necontenite tumulturi constructive cuprinde elemente de ordin politico-ideologic și profesional, care se regăsesc, printre altele, în angajarea responsabilă, competentă în muncă. Cuprinde, de asemenea, un anumit volum de cunoștințe teoretice și deprinderi intelectuale, aptitudini de receptare și creație artistică etc., fiecare cu rol bine definit în asigurarea rezistenței, supleței și eficienței „construcției" de ansamblu. Și, dacă, în etape anterioare apartenența la conceptul de cultură a laturilor mai întîi menționate a fost neglijată, la fel de dăunătoare ar fi sărăcirea lui prin minimalizarea importanței celei din urmă. Cu atît mai mult cu cît, prin esența sa, arta este o activitate integrativă, care în condițiile diviziunilor și specializărilor formelor spirituale oferă, compensatoriu, șansa refacerii unității firești.

„Coloanele" de susținere a edificiului vizat, întreaga lui structură se împlinesc prin aportul unor forme și mijloace special instituite de societate. Din această perspectivă se poate vorbi despre „cultură prin educație". O asociere ce sugerează și o altă importantă relație : „cultura educației", sintagma făcînd trimitere la gradul de competență al demersului formativ. O asemenea cerință își revendică legitimitatea în contextul mai amplu de exigențe caracteristice afirmării unei noi calități a muncii și vieții și își susține oportunitatea, mai ales în opoziție cu opinia, încă îmbrățișată pe alocuri, că actului educativ îi sînt suficiente bunele intenții și un „oarecare" nivel de pregătire culturală ori de specialitate. Este, după cum ușor se înțelege, „convingerea" care „colaborează" cu formalismul și improvizația și care — admițînd că este de ajuns să enunți adevăruri, nemaitrebuind să le demonstrezi — face apel îndeosebi la modalități declarativ-expozitive perimate, fără a le căuta pe cele cu sporită forță de înrîurire întemeiate pe motivare și argumentare.

Ca în orice domeniu, și aici diletantismul este indezirabil, iar implicațiile sale ca premisă de eșec în construcția etică îl fac chiar mai primejdios decît în alte sfere. Calitatea demersurilor cultural-educative, perfecționarea și înnoirea metodelor și tehnicilor formative, de modelare în autentic spirit umanist a conștiinței exprimă, ca imperative actuale de maximă însemnătate, prețuirea reală a ființei ce „se mișcă în jurul soarelui din sine", a valorii supreme — omul.

Ion NEDELEA

Partidului

Cum dintr-o singură sămînță
zarea se umple de spice,
cum dintr-o singură clipire
a nopții
cerul de stele e plin,
așa inima mea
de puterea ta se cuprinde,
așa gîndul tău
se-ntrupează în visele mele,
în izvorul strălimpede
al neamului
din care te tragi,
din care cu toții ne tragem.

Ion PRELIPCEANU

autograf ALEXANDRU DUȚU

Vocație comparatistă

Cultura română a fost dintotdeauna centru de conexiuni intelectuale. Mai întîi de toate, deoarece la noi s-au întretăiat curente de civilzație foarte diferite, așa cum nu s-a mai întîmplat decît în părțile mediteraneene ale Europei : curente din Orientul apropiat s-au împletit la noi cu impulsuri venite dinspre inima continentului, iar unul dintre marile drumuri ale Europei veacului de mijloc trecea dinspre Mediterana spre Marea Nordului pe văile Moldovei, pe la Suceava în sus. Apoi, noi ne aflăm pe acea „membrană" a Europei care a îngăduit înfăptuirilor să pătrundă spre nord, iar cuceririlor gîndului din părțile de sus să coboare spre lumea soarelui : membrană alcătuită de linia Dunăre—Rin, aceea care a marcat frontiera lumii romane, a separat lumea catolică de cea protestantă, lumea cîntecului și a dansului de lumea legendelor și a imperativului categoric. La noi au lucrat tipografii pentru popoarele balcanice și oameni care s-au sălășluit prin academii și cancelarii domnești pentru a afla condiții bune de activitate a minții ce nu erau de găsit în țările lor asuprite.

Se adaugă faptul că noi am trecut repede de la o „alteritate" la alta, de la un „străin" la altul : mai întîi, străină ne-a fost lumea care avea alte convingeri și obiceiuri dinspre părțile Apusului, pentru ca, mai încoace, să ne atragă „Europa luminată" și să dorim să așezăm și pe tărîmul nostru ceea ce civilizația cucerise acolo. De aici și interesul pe care-l arătăm epocii Luminilor, cînd românii s-au îndreptat spre noi orizonturi. Dar fără să uite de „înțelepciunea dinăuntru", aceea care făcea mintea „curată" și o călăuzea spre tainele lumii. Din această nobilă aspirație spre civilizație și spre înțelepciune, mereu de readus în bun echilibru, s-a hrănit dorința noastră de a ne înțelege pe noi, înțelegînd pe alții. Această „deschidere" spre lume a dat întotdeauna viață lucrurilor înfăptuite de mintea și inima românilor.

Al Duțu

Adrian Bocancea : „Natură statică"

Despre strămoși

Eu ar afund printre cuvinte
Și printre zile, printre ani
De scot afară oseminte
De geți, de daci și de romani...

Cînd vîrful fierului de plug
Agață un cuvînt de os
Simt rîuri de strămoși cum curg
Spre fluviul timpului, în jos...

Mi-i brațul parcă ostenit
Și ostenit îmi e cuvîntul
De cîtă vreme am trudit,
De cît am răscolit pămîntul.

Ca să-i găsesc printre istorii
Sub lutul anilor, stîncos
Pe cei acoperiți de glorii,
Stejari cu suflet rămuros.

. . . .

De-ți pleci urechea la pămînt
Și-acum se mai aude încă
Chemarea unui glas răsfrînt
În apa vremilor, adîncă.

Emil IANUȘ

Cîteva întregiri și observații bibliografice eminesciene (III)

Referitor la capitolul **Corespondență,** completăm că în scrisoarea adresată lui Iacob Negruzzi la 15 ianuarie 1876, publicată de „Convorbiri literare", nr 1, 15 ianuarie, p. 8, este vorba despre studiul lui Slavici asupra maghiarilor și despre unele proiecte literare ale poetului. Cu această ocazie Eminescu trimite o comedie de Slavici și cîteva poezii proprii. Reținem din I. E. Torouțiu, **Studii și documente literare,** vol. I, București, 1933, p. 317, că în **Scrisoarea** către același I. Negruzzi, poetul împărtășea acestuia cîteva proiecte legate de drama **Mureșan.** Din aceeași sursă sîntem informați că Eminescu îi mai adresează Veronicăi Micle o scrisoare la 3 ianuarie 1882, deci mai exista una pînă la scrisoarea din 21 februarie 1882, descrisă mai corect în **Bibliografie,** (fără a se preciza că aceasta a fost reprodusă între timp și în „Manuscriptum", nr. 4, 1971, p. 4) la care Veronica Micle îi răspunde chiar pe 23 februarie 1882. Nu e menționată în **Bibliografia Mihai Eminescu** o scrisoare către I. L. Caragiale, din 12 octombrie 1877, publicată de altfel în „Contemporanul" nr. 160, 1949, p. 4, iar **Scrisoarea** din octombrie 1877, descrisă la pct. 4001, pag. 225 și reprodusă în „Contemporanul", 1952, nr. 35, august 29, pag. 5, e numită „inedită", cu toate că Dimitrie Macrea, în „Limba română", 1953, nr. 5, în articolul **Eminescu și problemele limbii noastre literare,** stabilea că **Scrisoarea** ar fi adresată lui Titu Maiorescu, lucru menționat și în **Bibliografia literaturii române** [1]). În legătură cu **Scrisorile** trimise de Eminescu, de la Liman și Odesa, prietenilor din Iași, în 1885, descoperim neconsemnarea unor referințe de mare utilitate, unele aparținînd lui Augustin Z. N. Pop, precum și articolul lui Nicolae Liu, **O corespondență inedită a lui Eminescu,** din „Gazeta literară", II, 1955, nr. 38, p. 2, unde sînt publicate integral scrisorile notate în **Bibliografie** la 3979. Se pare că primele

(continuare în pag. 3)

Marin IANCU

A PRIVI **OARE CÎND?**

Nu te condamn, omule, că ai născocit arma pentru a te apăra de fiare. Nu te condamn pentru că dobori animalele ca să-ți astîmperi foamea. Pentru aceasta îți aduc cuvinte de laudă. În același timp, vorbe de ocară îndrept spre tine. De ce ai aruncat piatra ? De ce ai ridicat bîta împotriva semenului tău ?... Ai ajuns să născocești teribila armă... încît o clipă de rătăcire poate duce la distrugerea frumuseței planetei noastre Pămînt.

Strigătul meu izvorăște din dorința de a ne bucura în liniște de creșterea firului de iarbă, de deschiderea bobocilor de floare de pe ramura pomului, de zborul zburdalnicului fluture. Uite, a venit toamna cu toate minunățiile ei și eu sînt acum supărat, mai trist ca în alte dăți. Știrile, continuînd să sosească din diferite colțuri ale Terrei, mă înspăimîntă. Milioane de copii mor de foame. Bolile continuă să facă ravagii, secerînd viețile oamenilor, cu miile. Sînt perfecționate sistematic armele de distrugere, de distrugere a lumii. Iată de ce, oameni buni, acum, din pragul mileniului trei, întorcîndu-mă cu fața către cele patru zări, strig : Trimiteți generalii acasă, la vatră ! Declarați război foametei ! Declarați război bolilor ! Salvați copiii ! Salvați Omenirea ! Oare cînd o să ajung și eu să mă bucur de tot ce are natura mai frumos, precum se bucură livada, după o ploaie binefăcătoare, cînd totul surîde în soare ?

Ion PUHA

CRONICA LITERARĂ

GHEORGHE LUPU: FIOR*

Al doilea volum de versuri al lui Gheorghe Lupu — **Fior**, Editura Junimea, 1987 — permite discernarea liniilor de contur definitive ale individualității sale lirice, accentuate de evoluțiile care s-au petrecut în poezia lui într-un răstimp destul de lung. Ziceam „evoluții", întrucît, de la debutul cu **Migrația iluziei** din 1983 (anterior intrase într-o casetă cuprinzînd opțiunile de concurs ale numitei edituri) și recentul volum, nu s-au produs modificări, și cu atît mai puțin mutații în formula lirismului propriu în măsură să-i modifice fizionomia. In cazul său, fiind vorba de un debut oarecum tardiv, premers însă de o prezență relativ consecventă în revistele ieșene, este și firesc ca în **Fior** (titlul acesta este de o lipsă de tonus și de expresivitate care nu cred că trebuie imputată autorului) să ni se ofere un profil de maturitate. Practic, e vorba de faptul că s-au păstrat neschimbate, în esența lor, opțiunile estetice și tematice, mișcările, cîte există, petrecîndu-se la nivelul perspectivei ontologice și la cel al modului liric. Un plus de gravitate și un fel de asprime discretă, o îmblînzire și o întristare a materiei afective supusă elaborării poetice, un frison existențial probant pentru mărturisirea, mai înainte omenește fățarnică, potrivit căreia poetul aude timpul curgînd implacabil. de unde efortul vizibil de integrare în marile armonii, conștientizarea limitelor, fără spasme teatrale adresate galeriei, de unde neliniștea benefică și dorința de a rodi după propria și adevărata măsură, cam acestea sînt noutățile de viziune către care tinde și, de multe ori, le împlinește Gheorghe Lupu în noul volum.

Branșarea lui la tradiție, la o tradiție apăsat românească, rurală și moldavă, este evidentă ; și ar fi cu adevărat un poet tradiționalist, în sensul cel mai strict al cuvîntului, dacă nu și-ar asuma un cîmp de cunoaștere și de valori mult mai larg și dacă nu ar avea la dispoziție un aparat metaforic, în liniile lui esențiale, de o incontestabilă modernitate, fără însă a se subsuma unor modele mai recente. Din acest punct de vedere reperele sale aparțin poeziei noastre de dinainte de Nichita Stănescu, după cum se poate ușor vedea din următoarea strofă : „În fața ta, născuto, arde timpul. / Îi văd disimulat asupră-mi ștreangul. / Venirea ta-ntre vii învie nimbul. / Plecarea mea-ntre morți păstrează rangul" (Postumă). Inducțiile cele mai pline, niciodată însă atît de puternice încît să ducă la epigonism, îi vin dinspre Arghezi, Blaga, Voiculescu.

Se întîmplă, foarte rar, ca altoirea simultană a unor poetici atît de puternic diferențiate pe propriul trunchi de sensibilitate să producă hibrizi ciudați și fără șanse de supraviețuire lirică.

Fior debutează cu cîteva poezii de patrie, după care materialul este organizat potrivit liniilor mai complicate ale profilului liric — așa cum și-l gîndește autorul ; se pare că această schemă se extinde, probabil din inițiativa editurilor, mai ales la poeții care nu au depășit prima etapă a drumului lor în poezie. În sine, ea nu are nimic reproșabil. dar stereotipia modelului nu poate servi nimănui ; principial vorbind, sentimentul țării, care, fără îndoială, nu poate lipsi nici unui poet adevărat. se integrează de fiecare dată altfel în structura eului creator. Textele respective ale lui Gheorghe Lupu nu se deosebesc de cele din volumul anterior și nici de ceea ce se face, în momentul de față, în poezia noastră. Sîntem tentați să asemănăm acest fel de poezie cu meșteșugul decorativ al olarilor din satele românești, fără a da acestei comparații vreun sens cît de cît ironic sau depreciativ : pe trupul, cu conturul moștenit din generație în generație, al vaselor de lut, aceștia așează, scrise în smalț, podoabele unor motive, și ele străvechi ; personalitatea adevăratului artist stă în sinceritatea și siguranța tușei, strălucirea și limpezimea culorilor, capacitatea de esențializare a desenului și altele. Numai un ochi exersat deosebește arta de artizanat. La fel și cu poeții.

Gheorghe Lupu este, ca om și artist, puternic marcat de ascendența sa rurală ; nu însă printr-o evocare descriptivă sau strict sentimentală a satului ori a peisajului si nici prin refuzul condiției citadine ulterioare. Nu găsim nici în acest volum nostalgii ale unui paradis pierdut, nici impulsul întoarcerii la matca veche. Pur și simplu se legitimează în ordine spirituală prin obîrșia sa țărănească. Familia — mama tatăl, în primul rînd — sînt cei care i-au transmis, nu o anumită ereditate, ci un tipar uman, un mod de a concepe existența și, de aici, frumosul, fie ca dat estetic, fie ca trăire. Poetul se caută, se descoperă în ei, simte cum părinții, apropiindu-se de moarte, se varsă în el cu toată cumplita povară moștenită a stirpei. Intimitatea sentimentelor filiale, care, oricum, limitează profunzimea lirismului, este atenuată prin investirea lor arhetipală : „Așa le este scris la carte : / Pămînt copii și-un deal cu miei. / Cum pot să-i apăr eu de moarte / Decît îmbătrînind cu ei? // Le caut nimbul. Este-n toate — / Li-l spală zilele-n sudoare. / Ei n-au trăit pe jumătate. / Eu am trăit? Nu știu, dar doare. // Cum pot să-i apăr eu cînd ei / Sînt morții lor și zeii mei ?" **(Cum)**. Expresionist în fibra lui lirică, poetul stilizează și esențializează făpturile, obiectele și priveliștea acestei lumi proiectîndu-le în simboluri și distilează gestul comun pînă cînd i se relevă sensul inițiatic sau parabolic. Neamul se adună într-o singură ființă. tiparul se așează deasupra timpului : „Unde mi-i, unde ni-s numele ? / Pîlpîie-n carnea lor brumele. / Mai lasă-le, doamne, să sune — / Sînt singura noastră minune. / Se-mpurpura nalt în cuvinte / Cu sîngele nostru fierbinte. / Pietrificat în merinde, / Numele mut ne cuprinde" **(Numen)**. Frămîntatul pîinii se încarcă de semnificații ritualice : „Mîna-n aluat tresare — / Amănunt fără de moarte. / Maica parcă naște-o floare / Din făinuri. Plita arde. / Tremurate-adîncuri sună. / Vin fîntînile-n pridvor. / Pîinea asta-i tare bună, / Dar flămînzii mor de dor" **(Ritual)**.

Între tema obîrșiei (intonată în volumul anterior în ritmuri imnice, iar aici pigmentată discret de fiorii tragismului) și naturismul funciar al poetului se stabilesc relații al căror efect este potențarea sensibilă a amîndurora ; legăturile constă într-o permanentă pulsație de tensiuni în ambele sensuri. Trebuie să vedem în această conexiune motivul refuzului poeziei descriptive, al pastelului de efect pictural sau sentimental-idilic. Pe linia expresionismului despre care vorbeam mai înainte, se caută sensurile latente ascunse sub crusta efemerului. Exploziei dionisiace din **Migrația iluziei** i-a luat locul sentimentul mioritic al trecerii, al marii și atotcuprinzătoarei nuntiri pentru și prin integrarea în ritmurile eterne ale naturii. Nu clipa, ci trecerea ei, în care încep și încap deopotrivă și deolaltă nașterea, iubirea și moartea cuvîntului și tăcerea, eul care întreabă și cel care ascultă sau știe : „Ce poate fi acest desfrîu de sălcii, / Cuvîntă sufletul meu de-acasă / Lasă, fiule, lasă, / Răspunde celălaltul. / Ce tot înroură de-a-naltul / Floarea și pasărea-n pasăre ? / Lasă-le, doamne, lasă-le, / Se roagă unul de altul. / Și încă ce-i cu oul plin de pui / Mai întreabă sufletul meu. / Asta știu eu, numai eu / Spune celălalt care nu-i". **(Celălalt)**. O astfel de poezie își propune să releve, prin cîteva metafore cu semnificații fluide (floarea, pasărea, copacul, via, oul, lacrima, lumina etc.), întrebările fără sfîrșit despre frumos, curgere, rodire, durere ș.a., întrebări frumoase și îndestulătoare pentru suflet, și prin ele însele. Mizînd, în ultimă instanță, pe lirism, poezia lui Gheorghe Lupu nu complică, ci simplifică și adîncește liniile de contur ale existenței și astfel ele devin mai dramatice, mai tensionate. Față de volumul anterior schimbarea de viziune este evidentă.

Probatoare în acest sens este și o parte din poemele de dragoste. Unele, în linia deschisă în **Migrația iluziei**, sînt „trupești", posesive, victorioase ; adie în ele duhul lui V. Voiculescu cel din „Fata din dafin" ori „Cîntec pentru desbrăcare". Altele, mai puține la număr, poate, caută să confere eroticii, dacă nu o dimensiune metafizică (pentru care, se pare, poetul nu e apt, cel puțin deocamdată) măcar una spirituală. Gestica, oarecum spartană, a eroticii se ritualizează, forța este înlocuită de ardoare. Există și poezii în care ipostaza reflexivă devine dominantă cu inducții din Arghezi : „În fața ta, născuto, arde timpul. / Îi văd disimulat asupră-mi ștreangul. / Venirea ta-ntre vii învie nimbul. / Plecarea mea-ntre morți păstrează rangul" **(Postumă)**. Dar și cîteva în care un cuvînt sau o afirmație „tare" deturnează, temporar, textul către cinismul melancolic al cîntecului de lume : „Revarsă-ți regatul cu maci / Asupra pustiului meu, / Iubita mea plină de draci / Că-i tînără carnea de zeu" **(Rază)**.

Cîteva cuvinte, în încheiere despre starea generală a poeziei din acest volum. Discernem două tendințe : una expansivă, mai veche, mizînd pe efectul metaforic și retoric, aflată în retragere ; o a doua, introspectivă și centripetă, mult mai gravă și mai bogată în nuanțe, frisonată de îndoieli și incertitudini — poezie a deplinei constituiri a conștiinței de sine, care cîștigă, vizibil, teren. Este cea care exprimă momentul pe care îl traversează acum poetul, plasat pe o traiectorie ascendentă.

Mihail IORDACHE

*) Editura **„Junimea"**, 1987.

PAUL CORTEZ: ÎNAINTE DE A UITA

A încerca să surprinzi — în puține rînduri — personalitatea lui Paul Cortez nu poate fi decît o întreprindere dificilă, dacă nu chiar riscantă, pentru cineva care ar dori să se păstreze cît mai aproape de adevărurile „subiectului viu", dacă ne putem exprima astfel. Aceasta în bună parte datorită unei veritabile risipe de daruri cu care natura, deloc zgîrcită în ceea ce îl privește, l-a înzestrat pe acest „iatronavigator" cum îi place să se autodenumească. Autentic savant al profesiei sale, psihiatria (este membru al unor foruri științifice răspîndite pe mai multe meridiane, foruri prestigioase a căror simplă enumerare ar ocupa un spațiu tipărit pe care nu ne putem permite să-l irosim, dar cei interesați pot consulta INTERNATIONAL WHO'S WHO In Community service editat de Douglas B. Law în 1976, printed by the Cambridge University Press London, England unde fotografia și datele respective sînt tipărite la nu prea multe pagini distanță de cele ale lui E. M. Cioran), muzician de stirpe aleasă, cu antecedente strălucitoare și în familie, comentator subtil și avizat al fenomenului muzical, scenarist și — în fine — autor a două volume de proză despre care s-a afirmat — și nu în mod gratuit — că „sînt cu totul singulare în literatura română", „păcătuind" și tot cu har în domeniul picturii, iată într-o „repede ochire" fațetele aproape derutante ale unei personalități, ale unei prezențe amintind de polivalențele renascentiștilor.

ÎNAINTE DE A UITA, volumul de „engrame aleatorii" tipărit de curînd sub semnătura sa la Editura Eminescu — 1987, poartă fără putință de tăgadă pecețile nobile ale acestei bogății de orizonturi deschise, propunîndu-ne o incitantă și fermecătoare aventură spirituală deosebit de atractivă și prin firescul cu care autorul lor comunică și se comunică.

Grațioasa mobilitate spirituală și dezinvoltura cu care se apropie de spații culturale adesea îndepărtate și uneori foarte diferite ca natură, umorul fin dar și duioșia comprehensivă. toate acestea reunite între două coperți, conturează imaginea unui mare iubitor de oameni pentru care arta — probabil printr-o, deloc surprinzătoare, corespondență cu profesia practicată — devine o emanație benefică, consolatoare, o eficientă și subtilă „materia medica". Cartea acestui coseur savuros, erudit lipsit de prețiozități și pedanterie, se constituie ca un veritabil discurs, instruind și delectînd în egală măsură prin jocurile superioare ale inteligenței, prin percutante asociații ideatice, deschizînd porți largi către un tărîm în care spiritualul devine sursă de lumină și energie lăuntrică, de fericire durabilă și înălțătoare, cale spre adevăr și bine, spre înalte sensuri morale, frumosul întemeindu-se ca sferă a unei ample și nuanțate pedagogii umaniste.

Nu ar fi potrivit — și nici nu intenționăm — să dezvăluim conținutul acestei cărți, lăsînd cititorilor bucuria întreagă a descoperirilor. De fapt se pare că au și făcut-o — cartea a dispărut cu rapiditate din librării.

Pendulînd între memorialistică și eseu, între notația scurtă dar plină de sevă și portret, cartea se refuză tiparelor obișnuite cu o nonsalanță strălucitoare. Povestitor înnăscut, ca toate spiritele de sorginte moldavă, Paul Cortez oferă pagini captivante, marcate cînd de asprimea unor tensiuni grele **(Ancheta, Verificarea cea mare, Întoarcerea în infern)**, cînd de o aură de poezie tragică, aproape bacoviană **(Două umbre)**, cînd de suavitatea unor badinerii pline de vervă și umor. Cu totul notabile sînt și portretele, trasate parcă dintr-o singură mișcare a condeiului, în care lapidaritatea exprimării nu anulează nici nuanțele nici amănuntul semnificativ, surprins de ochiul atent al unui observator ce știe să treacă totul prin filtrul unei remarcabile sensibilități și inteligențe. Meditînd cu profunzime dar și cu omenească putere de înțelegere și căldură, proprii unui om îndrăgostit de viață și de tot ce poate aduce semenilor bucurie și speranță, ascunzînd parcă mereu o sclipire de lacrimă în spatele veșnic fermecătorului său surîs de adolescent pus pe șotii. Paul Cortez, cu engramele sale, se vădește a fi un optimist ce nu ignoră fața întunecată a lumii, dar care crede nestrămutat în puterea de a fi în lumină a umanului și a valorilor sale. Cuceritoare prin firescul cu care se adresează cititorului, prin franchețea și generozitatea mesajului său, cartea aceasta pare menită să satisfacă cele mai diverse preferințe ale publicului.

Antoaneta APOSTOL

PROZĂ

Pomul cu vulturi albaștri

Da ce-ți place dumitale la Abrud? am fost întrebat de către cineva care știa unele lucruri despre mine. Întîi de toate că nu-mi place la Abrud, dar îmi place Abrudul. Poate pentru că am fost cîndva, în copilărie, acolo, într-o tabără, unde mi se pare că am cunoscut un profesor, Rațiu. Sau poate acesta m-a învățat geografie în clasa a V-a, altundeva, cu mulți ani în urmă. E un motiv? a reîntrebat întrebagiul. Tot acolo, zic eu, m-am prezentat la primul meu post de profesor, dar mi s-a spus că locul a fost dat liber din greșeală. Șeful secției raionale de învățămînt, prin 1960, fiind un bărbat foarte gras și nu cine știe ce deștept. În seara în care purtam această discuție n-am adormit decît foarte tîrziu. Cum dracu l-o fi chemat pe cel gras? Oare mai trăiește? M-a prins dor de el, de un om pe care-l văzusem cîteva minute și la care n-am băut nici un pahar cu apă, lucru important în relațiile dintre oameni. E sigur că avea haine roșcate. Era vară. E sigur că avea o față congestionată, mers greoi, o sensibilitate precipitată pe pereții vasului rotund cu care-mi vine acum să-l compar. Considerîndu-l atunci și încă mulți ani un dușman, pierd cel puțin o oră ca să-l iert, mă enervez totuși și trec în bucătărie, să fumez. Dintr-o dată-mi dau seama că am cunoscut foarte mulți oameni fără nici un rost și c-am uitat date esențiale din destul de vastele mele lecturi despre istorie. Șeful de secție revine exact în clipa în care gust o linguriță din mierea de albine cumpărată cu optzeci de lei chilogramul. E sigur că ascundea ceva atunci, că nu voia să mă primească, avea pe unul de-al lui, era gata să mintă orice, să mă pună pe drumuri pînă la bătrînețe. Cu puțină vreme înainte citisem Pe culmile disperării, **a lui Cioran, carte primită cu greu de la cineva, cu care începea, de fapt, școala mea de scepticism. Cred că era înainte de masă sau se grăbea să plece cu mașina în raion, pentru că m-a ținut mult pe trepte. Și deodată îmi dau seama că toată treaba asta se petrecea la Cîmpeni, unde era centrul acelui despărțămînt pomenit. La Abrud, la școala de învățători, urma să fiu eu profesor. Cam la un ceas după miezul nopții bănuiam cît de importantă a fost întîmplarea aceea și cît a depins tot viitorul meu — adică trecutul meu de azi — de ea.**

(continuare în pag. IV)

Marcel MUREȘEANU

GHEORGHE SILEA

Pierderea umbrei

m-am îndepărtat prea mult
de mine însumi
de cînd m-am culcat
pe sabia de aur cu care tu
tai trandafirii

vine seara cînd peste toate ferestrele
cad perdele
numai peste ochiul al treilea
din frunte nu

șerpi urcă și coboară muntele
se tîrăsc pe propriul lor alfabet
nimic zicînd
cu înveninata limbă
între neauzite porunci păzită

dar eu sînt farul acesta
de care mă sprijin
și se sprijină din iubire
și ard ardere de tot
nespusă neauzită nevăzută
nerespirată neatinsă
negustată neînchipuită

de aceea cînt și scriu
alergînd înapoi

Diogene

răbdător melcul își duce
casa în spinare
toată viața

ea face parte din el
și el din ea

ea este el
și el este ea
arzînd

Nașterea poemului

azvîrl
din turn
o piatră
ce nu mai este
a mea

Midas

puhoaie de versuri
ghețari topiți
de răsuflarea poetului

Cu o floare-n dinți

să cînte au strigat
și i-au dat o chitară
el nu avea ochi
el nu avea degete
el nu avea cuvinte
el a scos din sîn
(un șarpe?)
și a cîntat
ținîndu-l în
mîinile fără degete

Pradă cuvintelor

pradă cuvintelor am rămas
sînt trandafirul roșu
înlănțuit în grădinile
de maci și legume

Ego sum

eu sînt poetul
ce a cîntat
otrava poemelor
curgîndu-i pe buze

Artă poetică

nu cînt natura
gîndesc
un cîntec în ea

Daruri pentru poezia mea

mere căzînd
pe acoperișul casei
alungîndu-mi visul

Îndurerat

...simt că nu pot să scriu
un singur vers
atoatecuprinzător
unul să stingă
lumînările
unei religii

Dialog cu ŞTEFAN AUGUSTIN DOINAŞ...

— **Nu cu mulţi ani în urmă, poezia dumneavoastră era preţuită îndeosebi pentru trei calităţi, care rămăseseră constante pînă atunci de-a lungul întregii cariere: „orgoliul formei", „limpezimea gîndirii în imagini" şi „ispita parabolei". Mai sînt actuale aceste trăsături sau, susceptibile de evoluţie, au schimbat datele definiţiei? Vi s-a părut judicioase la timpul lor sau aţi simţit tentaţia de a polemiza cu exegeţii?**

Răspuns: Formele menţionate de dumneavoastră mi s-au părut, la timpul lor, destul de pertinente. În general, cred că orice etichetă critică este relativă: nu atît în sensul că ar fi falsă, cît în sensul că — alături de una — pot fi puse şi altele, la fel de judicioase, atunci cînd e vorba mai ales de poezie. Cît despre ispita de a polemiza cu exegeţii, n-am mai încercat-o niciodată, chiar dacă — o clipă — am putut să fiu nemulţumit de afirmaţiile lor. De ce? Pentru că orice demers critic înseamnă o afirmare de sine a unui discurs critic, deci a unui tip de scriitor numit critic, iar eu — ca autor al unei opere despre care acest critic se pronunţă — nu sunt într-un fel decît un pretext: ceea ce afirmă şi cum afirmă criticul sunt lucruri care îl privesc pe el, nu pe mine. Vis-à-vis de opera critică prilejuită de opera mea poetică, eu sunt ca un lucru real vis-à-vis de metafora în care l-a plasat poezia mea. Bineînţeles, în acest sens, deja precizat, aceste formulări critice sunt şi azi valabile, ele acoperind mereu ceea ce au acoperit. Că, între timp, au apărut şi alte aspecte, care-şi aşteaptă alte formulări critice, — lucrul acesta e neîndoios: ele au caracter de somaţie, şi o adevărată critică le va înregistra mai curînd sau mai tîrziu.

— **Ca şi JOC SECUND, aceste versuri: „Încet ne întoarcem cu faţa spre nimeni. Ah, ce mare-i / absenţa stînd de pază la graniţe de vînt! / Trezit în guşă, somnul redă privighetoarei / neliniştea pierdută de arbori în pămînt / o clipă negativul priveliştei palpită. / Apoi o cucuvaie ne soarbe-n ochiul ei / şi iată steaua noastră se clatină, lovită / de răsuflarea plină de muşte-a unor zei (...) / Iar noi, captivi în iris, nu mai avem curajul / să smulgem geana care clipeşte peste noi..." — purtate cu dreaptă cinstire în memoria noastră afectivă, exprimă „incorporată intr-o parabolă" o poetică personală a cărei originalitate stă în cultul subtextului şi al limbajului cu moderaţie şi prudenţă criptizat. Dar — pe parcursul timpului — n-au intervenit elemente noi în structura ei?**

Răspuns: În intenţia mea, versurile citate de dumneavoastră nu conţineau — în mod explicit — o poetică; ele vizau condiţia umană, în general; poetica lor nu era decît implicită; oricum, ea nu are nimic comun cu cea a „jocului secund", barbian sau nu. De-a lungul timpului, cred eu, nu există poet care, în laboratorul său intim de creaţie, să nu fi încercat măcar o dată experienţa unei alte poetici conştient diferite, precum şi de nenumărate ori s-a trezit că, tentat de a se înnoi, s-a trădat pe sine; poate cu folos...

— **În ultimii ani, în Olimpul nostru literar pare a se fi instăpînit acalmia. Nu mai au loc bătălii, storurile sînt trase, uliţa e pustie. E semnul unei oboseli sau acumulări? Arta poeziei se odihneşte? Dispune ea de forţe latente care mocnesc fără întrebuinţare?**

Răspuns: Afirmaţia dumneavoastră mi se pare riscantă: au mereu loc bătălii în literatură (cu ocazia fiecărei cărţi de versuri apărute, un fel de declaraţie de război se formulează tacit), storurile nu sunt deloc trase (fiecare caută să privească în afară din sine şi, totodată, se simte expuse privirii nemiloase a celorlalţi, ceea ce — de altfel — asigură pulsul real al unei vieţi literare), uliţa nu e nicidecum pustie (dacă n-ar fi decît noile generaţii de poeţi care apar în valuri şi, în loc să treacă precum valurile, rămîn pe poziţiile lor abia cucerite pe care şi le fortifică mereu). Aşadar, nu sunt semne de oboseală, ci — dacă vreţi — de acumulare. Rezervele de forţe creatoare ale culturii noastre sunt, practic, inepuizabile...

— **Numiţi o operă poetică actuală de la noi care ar putea onora orice mare literatură a lumii.**

Răspuns: Gellu Naum, Geo Dumitrescu, Radu Stanca, Nina Cassian, Nichta Stănescu. Şi nu sunt singurii...

...consemnat de Mircea **FILIP**

TRANSPARENŢE

„Aruncarea cîinelui"

Corpuri minerale născute într-o căldare imensă a cărei incandescenţă nu a distrus reticulele primare.

Tăiate cu laserul unei febrilităţi constante, toate feţele iradiază o răceală înceată.

Aceste vitrozităţi asigură multiplicări nesfîrşite oricărei imagini.

Dincolo de fiecare începe imperiul virtualităţii.

Rosteşti un cuvînt şi vezi cîte fire ecolatre se desăşoară să pescuiască umbrela gelatinoasă a sensului.

*

Se zideşte şi cărămizile se îmbină într-un perete inca.

Nu ai nevoie de ciment, var, apă, nisip...

Adică, o sumă de nedumeriri nu a fost măcinată, răscoaptă, arsă, fiartă bolborosită, lichefiată şi să fie liant potrivit.

Aceste întrebări nu se mai pun.

Trupul lor mineral păstrează memoria întregului, oricît mărunţit, şi ar constitui viermuială sau zgomot de fond alterînd vigoarea monolită.

*

Aşa cum spuneam, era o noapte medie cu disponibilităţi notabile, fără excese.

O bună reglare a entuziasmului sau necesităţilor ii puteau conferi un halou larg, alte podoabe care s-o scoată din şirul nopţilor naturale.

Păşeam întîi nepăsător pe lîngă acel zid adăpostind în fapt un loc de petrecere.

Uneori intram şi nimeni nu cunoştea pe nimeni.

De aceea confuziile erau dese şi dialogurile eşuau în standardul cozii de peşte.

Bunăoară, am spus fără insinuări dar reverenţios „bună seara" unei preafrumoase doamne care mi-a zîmbit mîngîietor şi înţelegătoare.

Greşisem nu numai meridianul şi idiomul, ci chiar de trei ori căci era un timp revolut.

Şi aşa am surîs mai departe.

*

Ascultam muzici şi vorbe apoi dădeam ocol zidurilor pe afară.

Deodată, un cîine miniatural aşa cît un manşon burghez de jună clorotică s-a repezit şi mi-a apucat mîna, fiecare colţ a ajuns la os (sau la nervi?), mii de volţi au închis un circuit al durerii şi gata să mă acopăr în avalanşa alpescă a unui ţipăt enorm. Să aflu cum mi-a venit puterea să scap de acest pricolici.

Izbeam mîna de zid împăcat s-o rup şi am simţit în prelungire zvîcnetul ultim.

S-a scurs lîngă contrafort şi grămăjoara a ars ca magneziul.

Mai încolo, Domnul Anubis într-un costum negru turnat — se vedea mîna artistului — şi un prieten al lui blond cu plastron roşu (intrînd, ieşind de la bal) priveau plictisiţi.

Nu mai gîndeam nimic şi n-am deschis gura iar ei au plecat plini de nobleţe, apatici.

Îmi simt amîndouă mîinile la fel şi nu ştiu cît mă doare carnea sau gîndul şi de care am fost muşcat.

M. TINESCU

DICŢIONAR LVIII

IROD, CORNELIU (n. 24. VIII. 1937, comuna Dărmăneşti, satul Măriţei). Poet, prozator. Studii liceale la Siret (1952—1955), universitatea (Facultatea de Filologie) la Bucureşti (1955—1960). Corector la Editura Didactică şi Pedagogică (1960—1965), metodist la Universitatea Populară Bucureşti (1965—1968), inspector în Comitetul de Stat pentru Cultură şi Artă (1968—1972). Debut literar în **Novîi vik** (1956), editorial în volumul colectiv **August**, ESPLA, 1964. Volume publicate: **Rugă de seară**, (Versuri), Bucureşti, Ed. Kriterion, 1973; **Ecouri solare**, (versuri), Bucureşti, Ed. Kriterion, 1974; **Clarobscur** (schiţe şi povestiri), Bucureşti, Ed. Kriterion, 1974; **Ajunul** (roman), Bucureşti, Ed. Kriterion, 1976; **Dimineaţa** (roman), Bucureşti, Ed. Kriterion, 1985. A publicat versuri, schiţe şi poveseiri în numeroase volume colective (**August**; ESPLA, 1964; **Strune lirice**, ESPLA, 1968; **Timp înaripat**, Kriterion 1971; **Primăverile noastre**, Kriterion, 1972; **Despre pămînt şi pîine**, Kriterion, 1972. A tradus lucrări din literatura sovietică — rusă (Zlanaţki, Iuri: **Pescăruşul**, Ed. Tineretului, 1962; Pismenna, Larisa: **Comoara din fîntîna lupului**, roman, Ed. Tineretului, 1967). Din limba ucraineană în limba română i-au fost traduse volumele **Balada focului** (de Stelian Gruia, Kriterion, 1975) şi **Subiect pentru o nuvelă** (de Eugen Mihaiciuc, Kriterion, 1982). Scriitor de limbă ucraineană, Corneliu Irod valorifică în proză filoanele etico-morale ale civilizaţiei rurale, umorul fiind determinat în structura narativă a textelor. „Corneliu Irod este un prozator modern, de o deosebită incisivitate, cu subiecte ce demarează abrupt, propunînd înfruntări între caractere, decis conturate (şi confruntate) în care povestea e dublată de un „desen" poliţist suprapus, sporind interesul lectorului" (Gheorghe Tomozei). Autor şi de versuri de factură intimă, peisagistică. Referinţe: Tomozei, Gheorghe, în **Flacăra**, nr. 44, octombrie 1981; Tcaciuc, Ştefan, în **Obrii (Orizonturi)**, 1984.

JIANU, NICOLAE (pseudonimul lui Nicolae Popescu, n. 12. XI. 1916, Fălticeni), prozator. Studii secundare la Fălticeni, superioare la Facultatea de Litere şi Filozofie din Bucureşti (licenţa în 1944). Redactor la „Curentul" (1939—1944), „Flacăra" (1948—1950), „Gazeta literară" (1967—1969), Televiziune (1969—1970). Debut literar în „Gîndirea", 1936. Volume publicate: **Ucenicul Năsturaş descoperă viaţa**, Bucureşei, ESPLA, 1949; **Acasă** (nuvelă), Bucureşti, Ed. Tineretului, 1950; **Viforul** (roman), Bucureşti, Ed. Tineretului, 1950, ed. a II-a, 1951; **Cumpăna luminilor** (roman), Bucureşti, Ed. Tineretului, 1952, ed. a II-a, 1959; **Filonul 25** (nuvelă), Bucureşti, Ed. Tineretului, 1954; **Fecior de suflet** (roman), Bucureşti, Ed. Tineretului, 1956; **Unul de la „Neptun"** (nuvele), Bucureşti, ESPLA, 1956; **Drumul spre cer** (nuvele), Bucureşti, Ed. Tineretului, 1957; **Veneam din întuneric** (roman), Bucureşti, EPL, 1962, ed. a II-a, revăzută, 1971; **O întîmplare în munţi** (povestiri), Bucureşti, Ed. Tineretului, 1963; **Era ceaţă pe Tisa** (povestiri), Bucureşti, Ed. Militară, 1965; **Pămîntul era viu** (roman), vol. 1 şi 2, Bucureşti, EPL, 1966; **Sfîrşitul singurătăţii** (roman), Bucureşti, Ed. Militară, 1967, ed. a II-a, 1977; **Iubire** (nuvele), Bucureşti, Ed. Militară, 1968; **Manechine** (nuvele), Bucureşti, Ed. Tineretului, 1970; **Cvartetul alb** (nuvele), Bucureşti, Ed. Militară, 1973; **Echinox** (nuvele), Bucureşti, Ed. Albatros, 1977; **Ultima frontieră a morţii** (Moisei), scenariu literar, Bucureşti, 1977; **Mai erau cîteva ceasuri** (povestiri), Bucureşti, Ed. Militară, 1983.

Prozatorul, realmente talentat, destul de prolific de altfel, a plătit un evident tribut schematismului lozincard în perioada 1950—1960, romanele şi nuvelele sale de atunci abundă în conflicte „violente şi spectaculoase", tezismul reportericesc al luptei dintre nou şi vechi este tratat cu uneltele gazetăriei zgomotoase, liniar şi neconcludent. Filoane neexplorate ale artei scriitorului, cum sînt compoziţia, introspecţia, detaliul psihologic, autenticitatea limbajului şi „faptelor de viaţă" încep să fie puse în valoare începînd cu nuvelele din **Drumul spre cer** şi **Fecior de suflet**. În 1962 Jianu publică **Veneam din întuneric**, un „roman confesional" plin de prospeţime în evocarea universului perceptiv al copilăriei, dovadă şi republicarea lui în 1971. Prozele ulterioare confirmă meşteşugul artistic superior al unui evocator, credibil şi agreabil, de evenimente istorice trăite direct (războiul), sau de conflicte umane „eterne". Referinţe critice (selective): Micu, Dumitru — în **Romanul românesc contemporan**, Bucureşti, SPLA, 1959; Alexandru, Sorin — în **Luceafărul**, nr. 18, 1964.

Ion PÎNZARU

Împurpuraţi mestecenii vorbesc

Ochii tăi, adînci tăinuiri
Rotind aripi grele, preaplină
Bucurie a începutului, crini
Fiecare speranţă în azi,
Talazuri de culori, dăltuire,
Cîntec risipind privighetori,
Sărbătoare a patriei, neîntinat
Izvor de grînare vălurind,
Visele urcă credinţe, poveri
Ning din inima ta, fierbinte,
Carte a neuitării, zborul
Unduios şi lin ca un deal
Împurpuraţi mestecenii vorbesc
Doinita chemare
Fără egal ce sufletul înalţă
Ce zidiri dau grai despre oameni,
Pămînt legendă, timpul
Loveşte verzile tale timpane.

Viorica PETROVICI

Fereastra

Tîrăsc liniştea după mine —
taină ce nu mă lasă să vorbesc.
Lumina mă scîrbeşte, chiar dacă
mă sărută dulce pe gură, în zori,
poftele ei mă sălbăticesc şi ochii
ei milostivi îmi fac sîngele
să turbeze. Numai vîntul doboară
un ţipăt de cocor. Aceasta
este fereastra perfectă prin care
încerc să primesc ceva din firescul
străzii şi nu pot.

Liliana CIORNEI

Cîteva întregiri şi observaţii bibliografice...

(urmare din pag. 1)

ştiri asupra şederii poetului la Liman şi Odesa le-a oferit o scrisoare expediată la 18 august 1885 profesorului V. Burlă, text apărut în „Convorbiri literare", 1906, pag. 1 113—1 114. În „Gazeta literară", nr. 24, 1964, p. 12, George Muntean publică documente noi în legătură cu Eminescu, eveniment neglijat de autorii **Bibliografiei Mihai Eminescu**. Este vorba despre trei scrisori:

1. scrisoarea lui Eminescu, din Bucureşti, către Harieta, din 26 august 1880;

2. o scrisoare din 18 iulie 1883, expediată din Rîmnicul-Sărat, de locotenentul Eminovici către Titu Maiorescu;

3. scrisoarea lui Titu Maiorescu către editorul Socec, din 27 iulie 1888. Deducem că ediţia de **Studii şi documente literare** este puţin consultată, din moment ce **Bibliografia** nu reţine o scrisoare publicată de I. E. Torouţiu în vol. II al acesteia, pag. 287, scrisoarea aparţinînd lui I. Slavici şi adresată lui Negruzzi, la 20 decembrie 1887, în care se aminteşte că poetul citise trei poezii la şedinţele cenaclului **Junimea**.

La cap. **Rapoarte şcolare, Documente**, surprindem absenţa celui mai important raport al lui Eminescu, edificator pentru preocuparea în vederea îmbogăţirii bibliotecii ieşene cu cărţi rare, text publicat de Al. Elian în **Studii şi cercetări de bibliografie**, an. I, 1955, pag. 129—160, sub titlul **Eminescu şi vechiul scris românesc**.

Cîteva observaţii la capitolul **Traduceri**: Eminescu traduce, prin mijlocirea limbii franceze, **Morella**, de E. A. Poe, din care publică pentru întîia oară în ziarul „Curierul de Iaşi", 8 octombrie 1876 [2], iar abia în 1906, în „Arhiva", I. E. Torouţiu va publica textul restabilit al traducerii autentice din comedia **Laïs**, de Emille Augier [3]. În legătură cu traducerea acestei piese, se putea beneficia şi de studiul lui D. Murăraşu, **Data traducerii piesei Laïs**, [4]), studiu însoţit şi de o bogată bibliografie a problemei. De reţinut şi faptul că în traducerea făcută de Eminescu după piesa lui Emille Augier, **Le joueur de Flûte**, nu s-a folosit originalul francez, cum reiese din **Bibliografie**, ci versiunea germana a lui Karl Saar, iar titlul dat de Eminescu este sugerat chiar de traducerea germană a piesei: **Laïs ider oder Flötenspieler** [5]). Constatăm că mai lipseşte din **Bibliografia Mihai Eminescu** o recenzie la ediţia din 1908 a acestei traduceri, recenzie semnată de S. Mehedinţi şi publicată în „Convorbiri literare", 42, nr 3, iunie 1908, pag. 34—35. Deducem din anumite surse bibliografice că Eminescu a publicat în „Timpul" din 5 iunie 1882 o traducere după **Monstrul verde** de Gerard de Nerval. Lucru iarăşi îndeobşte cunoscut în momentul de faţă este traducerea în manuscris a două capitole din **Principele** lui Machiavelli, publicată de G. Călinescu în revista **Roma**, XIII, nr. 2, 1932, p. 8—16 (text), 6—7 (prezentare), sub titlul **Eminescu şi Machiavelli**, după ce **Roma**, XI, nr. 3, în articolul **Eminescu şi Italia**, semnalase traducerea eminesciană [6]).

Mai semnalăm că notele muzicale la poezia **Mai am un singur dor** sînt publicate de Nifon N. Pleoşteanu, în **Carte de muzică bisericească**, Bucureşti, 1902, p. 390—392, cu titlul schimbat, **Imn funebru**. Melodia s-a cîntat mai întîi la moartea compozitorului, în ziua de 27 aprilie 1889 şi apoi la înmormîntarea poetului, la 17 iunie a aceluiaşi an.

În pofida acestor scăpări, colaboratorii Bibliotecii Academiei R.S.R. care au elaborat volumul, au contribuit prin eforturile lor, la realizarea **integralei eminesciene**, la desăvîrşirea publicării operei poetului nostru naţional. În acest sens primul volum din **Bibliografia Mihai Eminescu** va deveni „un auxiliar de primă utilitate al cercetării istorice (...)" prin elementele noi şi prin sfera de cuprindere a influenţei pe care şi-a propus-o s-o ofere specialiştilor şi publicului cititor". (Valeria Trifu, Rodica Fochi, **Într-o Bibl. M. E.**, p. 13), fapt ce justifică, o dată în plus, observaţiile şi rectificările propuse în această intervenţie.

---

1. Vezi **Bibliografia literaturii române 1948—1960**. Subredactor, acad. Tudor Vianu, Editura Academiei R. S. România, Bucureşti, 1965, p. 8;
2. Vezi G. Călinescu, **Opera lui Eminescu**, vol. I, Bucureşti, Editura pentru literatură, 1969, p. 441;
3. I. E. Torouţiu, **Contribuţii la o viitoare ediţie critică Eminescu, Laïs**, în „Convorbiri literare", Bucureşti, 1942, mai—iunie;
4. În **Caietele Mihai Eminescu**, vol. I, Bucureşti, 1972, p. 239—245;
5. **Ibidem**, p. 240.
6. Vezi I. M. Raşcu, **Eminescu traducător**, în „Secolul 20", 25 septembrie 1932; G. Călinescu, în **op. cit.**, vol. I, p. 327;

IANINA DEGUTITE

Lituania — (U.R.S.S.)

Dialoguri

Vîntul conversează cu nourii,
Copacul cu păsările,
Casa veche de la marginea cîmpiei
— cu piatra,
Fereastra — cu asfințitul în stingere,
Pașii ce se-ndepărtează — cu pragul
Și nesfîrșită-i convorbirea mea
Cu-acel palton de gloanțe ciuruit
Lăsat de tata — moștenire.

În românește de
Arcadie ARBORE

Despre vîrstele ipotetice

Pînă la acea dată
nu se știa nimic
despre primele două
ființe și despre
toate celelalte
nu se putea ști
deci nimic.
Pînă la acea dată
au fost să rămînă
nenumărate
numerele despre care
s-a luat cunoștință
mult mai tîrziu.

Pînă la acea dată
nu erau decît semnele
dintre o piatră și alta
dintre o plantă neroditoare
și una dînd roade.
Pînă la acea dată
scrierea nefiind
s-a văzut
(a văzut ochiul celui vîrstnic)
Cine a fost nevăzut
s-a văzut și el
mult mai tîrziu !
mult mai tîrziu.

Ion HURJUI

Pomul cu vulturi albaștri

(urmare din pag. II)

Poate chiar bolile pe care le-am avut. Oricum toate drumurile m-au dus imediat, începînd chiar de a doua zi, în altă parte. Ceasul meu de masă (albastru !) din Marsilia, n-ar fi fost aici. Nici această Istorie a evreilor în opt volume.

Mă hotărăsc. Pun mîna pe telefon, fac prefixul Abrudului (de ce nu al Cîmpenilor, oare ?) și apoi numărul de la informații. Sună. Voce de om. Bună dimineața ! zic. Cum e vremea pe la dumneavoastră ? Ninge. De unde vorbiți ? Din S. La ora asta ? rîde telefonista. Mi-am amintit de ceva. Aha! înțelege ea. Și totuși întreabă : cum așa ? Nu-și amintește omul ce vrea și cînd vrea ! insist eu. Vă las să dormiți. Dacă vă mai amintiți de Abrud mai sunați-mă, sînt foarte singură. Sau dați-mi numărul dumneavoastră de telefon, să vă sun eu. Îi dau numărul. Nu înainte de cinci, adaug. Să vă spun ceva, zice telefonista, nu mai ninge. La noi chiar acum a început, îi șoptesc eu, uitîndu-mă pe fereastră și mințind. Mă întorc la masa mea și scriu aceste ultime rînduri. Trebuie să prind o oră de somn. Cu trenul de patru plec în Capitală la un colocviu despre literatura din provincie.

CADRAN

Elogiul prieteniei

Într-o epocă în care timpul năvălește spre noi acaparator, aproape că devine incredibilă dulcea zăbavă de odinioară a comunicării epistolare. Nu mai avem nici vreme și nici răbdare să așternem migălos cuvinte către eventualii noștri destinatari, așteptînd apoi efectele acestora. Și, iată, o carte ivită dintr-un gest generos vine să ne contrazică, să ne convingă, așadar, că se mai poate încă dialoga și fără a apela la telefon și că o asemenea manieră, căzută în dizgrație, rămîne viabilă.

Nu e aici vorba de o corespondență în sensul cunoscut al genului, ci mai degrabă de o narațiune deghizată, cum s-a zis, în care autorii devin chiar personajele acesteia. Lectura procură o neașteptată surpriză, dată desigur de acuitatea dezbaterii, de sinceritatea controverselor și, nu în ultimul rînd, de ținuta colocvială aleasă. Culegerea în cauză („Epistolar“*) propune de altfel un „experiment oarecum insolit“ nu numai la nivelul confruntării de idei, cum se vrea, fiind (de ce nu ?) tot atît de bine o posibilă modalitate de „translare“ a realului în „produs epic“.

Dar nu asupra meritelor acestei apariții ne propunem să insistăm. Ceea ce dorim, este să reținem atenția asupra unui aspect, în aparență secundar, dar de o deosebită relevanță într-un asemenea context : avem în vedere „liantul“ sentimental ce configurează „disputa“ semnatarilor (pe marginea **Jurnalului de la Păltiniș**). Altfel spus, dincolo de părerile (foarte personale) susținute cu duritate uneori și de opiniile căzute nu în puține situații sub incidența absolutizării orgolioase, corespondențele ce se întretaie sub privirile noastre respiră o undă de căutare nostalgică ; e o căutare ce se consumă sub semnul considerației respectuoase (între „adversari“) și al iubirii întru adevăr. Pentru că spectacolul oferit de o astfel de întîlnire a spiritelor se susține pe farmecul acceptării sau contraargumentării elevate. „Adevărurile cele mai dure pot fi spuse răspicat și totuși cu eleganță“, declară unul dintre interlocutori. Deși afectat de observațiile lui G. L., spre exemplu, Al. P. nu ezită să aprecieze harul portretistic al acestuia, definindu-l „o manifestare eclatantă a talentului pe care poate ți-l ignorai sau pe care nu pui prețul cuvenit“. Pentru ca mai încolo să-i reproșeze fără menajamente : „iartă-mă că ți-o spun, constat la dumneata, cel puțin în aparență, o aroganță intelectuală de adolescent“. De altfel, nici bunul său coleg de studii, A.P., nu-i trece cu vederea, între altele, acel „fel de mîndrie juvenilă a participării la un univers ales“ depistat și din textul **Jurnalului**. Și, cu toate acestea, cel apostrofat va reacționa pe măsura distincției sale : „M-am gîndit de atîtea ori cît de anticipat sînt pentru cei în fața cărora n-am vrut sau n-am putut să mă deschid : un personaj greoi, stîngaci, teribil de retractil, lipsit de farmecul improvizației...“ Iar lui S. V., alt „acuzator“, îi va replica șăgalnic : „Cît tact ai și ce frumos știi să pledezi în fața fiecăruia greșala lui și dreptatea punctului de vedere, îmblînzitorule !“. Aceste „exerciții de sinceritate“, cărora semnatarii epistolelor se supun deliberat sau nu, au asupra cititorului un efect contaminant. Căci o asemenea întreprindere nu se putea clădi decît pe cultul prieteniei și vrem să credem că între efectele sale stimulative acesta își cere întîietatea. „Dar care este adevărul unei prietenii și unde trebuie căutat conceptul ei“ ?, se întreabă același G. L. într-o mărturisire făcută fostului său profesor, P. C. Și tot el găsește această superbă definiție : **„Adevărul unei prietenii este apoteoza unei promisiuni mereu reînnoite“**. Un elogiu adus prieteniei în termeni ce nu mai au nevoie de alte comentarii. Și dacă ar fi să reținem cuvintele emblematice sub care să așezăm scrisorile adunate între cele două coperți, nu ne-am opri decît la acestea. De unde și îndemnul (la care subscriam) de a rămîne mereu „în tinerețea fără sfîrșit a promisiunii“.

*) Epistolar, *Ed. Cartea Românească, 1987, îngrijit și comentat de Gabriel Liiceanu*

Ioanid DELEANU

De strajă la Straja și-n alte locuri

Numele multor localități constituie o adevărată arhivă ce păstrează aspecte ale istoriei poporului nostru, exprimînd ocupații, fenomene din viața social-politică, poziția geografică sau alte particularități. Pe harta țării se găsesc cîteva cu numele „Straja“. Ele sînt o dovadă în plus a vocației de pace a românilor ce-și propuneau să-și păzească oamenii și avutul, să nu se lase surprinși de un eventual atac inamic.

Numeroase documente medievale ne vorbesc despre veghe, pază sau strajă, folosindu-se frecvent toponimicul „straja“ (de la Cîmpulung, Vama, Pojorîta, Pîngărați, Horodiștea sau alte localități cu numele direct „Straja“).

Potrivit dreptului vechi românesc, în evul mediu, comunitățile își instalau străji care să observe drumurile și potecile de intrare și ieșire din sate, ocupînd poziții geografice dominante, întărite de la natură, greu accesibile dușmanului, numite „strîmtura străjii“. Mănăstirea Humor, spre exemplu, în 1491, printr-un act, preciza că hotarul de păzit de către strajă mergea în jurul satului de la poarta incintei „pînă în vîrful dealului celui mare, la Dealul Holmului...“.

Locuitorii satelor de munte, așezate pe căile de acces, dinspre Transilvania și pe Nistru, trebuiau să fie foarte vigilenți, pentru a opri intrarea în țară a unor migratori, apoi, mai tîrziu, a unor răufăcători. Ei erau scutiți de alte dări, fiind datori „a ține numai straja precum a fost obiceiul de demult“.

În alte cazuri străjerii sînt chiar în atenția domnitorilor. Tratatul de pace dintre Bogdan cel Orb și regele Poloniei, din 7 februarie 1510, la cererea domnului Moldovei prevedea ca „oamenii prinși în lupte și în străji... să fie întorși“.

Atribuțiile străjerilor din Moldova sînt schițate la 7 august 1519 în tratatul încheiat între Ștefăniță vodă și regele Poloniei, Sigismund. Ei aveau obligația de a prinde pe tîlhari și a-i preda pîrcălabului de ținut. Dacă ar lua ceva de la ei și ar tăinui, să plătească cu capul. Trebuiau să controleze pe orice om care intra sau ieșea din sat, să prindă pe răufăcători și să le ia averile aduse. Dacă nu le luau, ori nu puteau dovedi urmele pînă la limita localității vecine, daunele erau suportate de obștea satului, care judeca, apoi, pe străjeri și-i condamna.

În satul Straja, din județul Suceava, adunarea comunității a stabilit trei puncte de control, iar locuitorii în stare de a purta armele au fost împărțiți în trei grupe, avînd menirea de a asigura paza continuă. La fiecare loc de strajă erau pregătite lemne pentru baricadarea potecii, o toacă, un clopot, un stîlp înalt uns cu rășină și învelit cu paie.

Necunoscuții care se apropiau erau urmăriți de la distanță, pentru a li se vedea intențiile, apoi, la întîlnire erau controlați. Cînd apăreau cete, străjerii din schimb dădeau semnale, dacă primejdia nu era așa de mare semnalizau bătînd toaca. Dacă se apropia un inamic periculos se aprindeau paiele ce scoteau mult fum și se trăgea clopotul. Fumul și sunetul clopotului avertizau pe cei ce purtau arme că s-a ivit un dușman periculos și să se îndrepte grabnic spre locul respectiv, iar femeile copiii și bătrînii se refugiau spre ascunzișurile din pădure.

De slujba străjii nu se puteau sustrage cei valizi, iar cei ce nu se supuneau hotărîrii adunării erau amendați tot așa cum erau pedepsiți și cei ce nu erau suficient de vigilenți. Spre exemplu, la Cîmpulung, străjerul Ursu a fost condamnat la plata sumei de 4 zloți, „gloaba vornicilor pentru neglijență în serviciu“, pentru că prin locul său de strajă a trecut Ștefan Tărîță, ce ducea lucruri de contrabandă de la Bistrița.

Străjerit se făcea și la orașe, atît în turnurile de observație, cît și pe străzi, unde străjerii aveau misiunea de a asigura ordinea și liniștea prin patrulări, iar cînd era cazul să imobilizeze cu forța pe răufăcători.

În anul 1638 străjerii din Suceava au reușit să oprească încăierarea produsă de Grigore din Rebrișoara și Luca din Bîrgăul de Sus, care, după ce s-au îmbătat au scos săbiile și au provocat scandal. Străjerii i-au prins și închis, i-au obligat să plătească amendă și să achite cheltuielile bărbierului ce i-a îngrijit pe străjerii răniți.

Și în cronica moldo-polonă se vorbește de străjeri, înșirîndu-se cele 24 de ținuturi din care „se adună ostași și străjeri 8 000“.

Straja ca instituție a continuat să existe pînă în secolul trecut, iar amintirea acesteia continuă și azi prin toponimice.

Nicolae ȘTEIU

Desen de Virgil PARGHEL

CONSEMNĂRI

Decada culturii dornene

La Vatra Dornei a avut loc cea de a VII-a ediție a „Decadei culturii dornene“, amplă manifestare cultural-educativă și artistică. În cele zece zile de la sfîrșitul lunii septembrie, în orașul-stațiune, localnicii, și oaspeții din întreaga țară au luat parte la simpozioane („Viața spirituală și materială a județului Suceava în Epoca Nicolae Ceaușescu“, „Centenarul independenței de stat a României“, „Republica la a XL-a aniversare“), dezbateri („Creația științifică și tehnică, factor determinant al creșterii productivității muncii“), vernisaje de expoziții de artă plastică, de creație tehnico-științifică, artă populară, fotografie și filatelie, au asistat la spectacole folclorice („De la străbun rămase“..., „La izvor de joc și cîntec“...), de teatru (**Năpasta**, de I. L. Caragiale, în interpretarea actorilor de la secția din Suceava a Teatrului Național „Vasile Alecsandri“ din Iași), la șezători literar-muzicale (întîlnire cu prof. univ. dr. Mihai Drăgan, cu muzicologul clujean Enea Borza și poetul Marcel Mureșeanu), lansări de cărți, gale ale cineamatorilor (filme despre Bucovina, de Ferdinand Michitovici). Un public numeros, manifestări puse sub semnul calității, iată ce am putut vedea în aceste zile la Vatra Dornei, precum și o organizare exemplară. **(D. M.)**

„Toamnă la Voroneț“

Orașul Gura Humorului a găzduit cea de a șaptea ediție a Cenaclului interjudețean al cinecluburilor, „Toamnă la Voroneț“.

Devenită un autentic festival al cineamatorilor, manifestarea a reunit și în acest an un mare număr de creație reprezentative : aproape 50 de diaporame și peste 40 de filme de scurt metraj aparținînd unor artiști amatori din 21 de județe ale țării și din municipiul București. Juriul competiției, avîndu-l ca președinte pe cunoscutul regizor și scenarist Dumitru Carabăț, a selectat cele mai valoroase pelicule, oferind realizatorilor acestora numeroase premii și diplome. Diaporama „Desprindere din pînă acum“ (semnată de Valentin Craina din Ploiești) și filmul „Va fi liniște, va fi seară“ (autori : Emil Kovacs și Titus Frîncu din Făgăraș) au fost distinse cu Marele Premiu. **(I. B.)**

„Zilele culturii pentru forestieri“

În a doua jumătate a lunii septembrie, în unitățile de profil din județul Suceava s-au desfășurat „Zilele culturii pentru forestieri“.

Cu acest prilej, în sectoarele de exploatare, secțiile de prelucrare și întreprinderile de industrializare a lemnului au avut loc dezbateri pe probleme economice și politice actuale, schimburi de experiență pe teme profesionale, întîlniri cu activiști de partid și de stat, șezători literare, spectacole muzical-coregrafice, expoziții de carte și de artă plastică, gale ale filmului documentar și artistic. **(I. B.)**

Expoziție

Cenaclul U.A.P. Suceava a deschis la Galeria de artă o expoziție cu lucrări ale participanților la taberele de creație organizate de Inspectoratul Școlar în vara anului 1987 la Fălticeni și la Dorna Candrenilor.

Expun lucrări de pictură C. Anton, G. Baban, D. Bartoș, A. Bocancea, G. Braha, P. Căpraru, I. C. Fluerici, N. Hapenciuc, V. Ionașcu, G. Jijianu, G. Ostafi, V. Parghel, M. Pruteanu, D. Rusu, V. Siminiuc iar I. Maftei și M. Vleju.

Participanții la vernisaj au ascultat cuvîntul de deschidere rostit de Ion Carp Fluerici, secretarul cenaclului, un moment poetic susținut de Ion Beldeanu, George Damian, Marcel Mureșeanu, Mircea Tinescu și un interludiu muzical cu clarinetistul Doru Albu. **(T. M.)**

REALIZATORI : Ion BELDEANU, George DAMIAN, Viorel DÎRJA, Ion CARP FLUERICI, Mihail IORDACHE, Gh. LUPU, Marcel MUREȘEANU, Ion PARANICI, Victor Traian RUSU, Mircea TINESCU, Alexandru TOMA

Secretariat : Eugen DUMITRIU
Tehnoredactare : Valentin MILICI

Comitetul județean de cultură și educație socialistă Suceava
Str. Mihai Viteazul nr. 48